

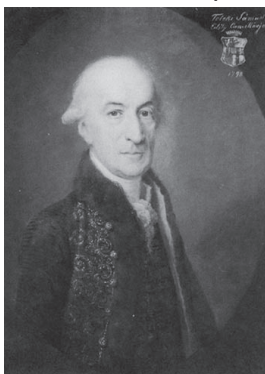
TELEKI SÁMUEL

Natalia LUCHIANCIUC

Abstract: The article renders about the most important events in the life and work of Sámuel Teleki, a Romanian lover of books, who was the founder of Teleki library-the most valuable cultural institution in the city of Tîrgu - Mureş. His contributions are mentioned: the library catalogue, processing and thematic structure of the fund. Collection of Samuel Teleki and the Bolyai collection includes encyclopedias, philosophical works, Greek literature, Latin and bibliophile rarities.

Keywords: bibliophile, purchase of books, the library catalogue, collection

Teleki Sámuel a fost unul dintre cei mai competenți bibliofili ai vremii, fondator al bibliotecii ce îi poartă numele, cancelar al Transilvaniei.

Sámuel Teleki s-a născut la 17 noiembrie 1739 la Gorneşti, în apropierea oraşului Tîrgu-Mureş, într-o familie ce făcea parte din rîndul înaltei nobilimi maghiare calvine, cu tradiție în Transilvania.

Bunicul lui Sámuel, Mihály Teleki a fost deținătorul uneia dintre cele mai mari averi din principat și primise titlul de *conte de la împăratul Leopold I*, ceea ce însemna ridicarea în rang a întregii familii.

Tatăl, Sándor Teleki, s-a remarcat prin susținere financiară a activității școlare. Preocuparea tatălui s-a răsfrîns asupra fiului, asigurîndu-i o educație desăvîrșită: studii elementare și gimnaziale particulare. Între anii 1759-1763 Sámuel Teleki a frecventat universități din străinătate: Budapesta, Viena, Strasbourg, Paris ș.a.

Sámuel Teleki a călătorit frecvent prin Europa, vizitînd biblioteci publice și particulare din mari orașe culturale. În urma numeroaselor călătorii apare strălucita idee de a fonda și la Tg. Mureş o mare bibliotecă europeană. A început să studieze modul de organizare al bibliotecilor vizitate, achiziționează cărți, stabilește și întreține legături permanente cu editorii și librăriile din marile centre editoriale europene, reușind să achiziționeze cele mai reprezentative opere științifice editate de la înființarea tiparului, valori literare din 25 de orașe europene. Așa s-a înființat Biblioteca Teleki, în prezent Biblioteca Teleki – Bolyai care și-a deschis porțile pentru public în anul 1802.

Biblioteca este una dintre cele mai valoroase instituții culturale din oraș, unde poți găsi cele mai bogate colecții de carte veche. În ea se unesc două mari colecții: *Colecția Teleki* cu 40 000 de volume și *Colecția Bolyai* cu 80.000 volume.

Colecția lui Samuel Teleki cuprinde: Enciclopediile lui Denis Diderot în 33 de volume, opere ale unor importanți filosofi și savanți: Hipocrate, Franklin, Newton ș.a. Biblioteca poseda literatură greacă și latină, unicate, precum și rarități bibliofile: manuscrise, incunabule, opere importante ale

autorilor greci și latini, atlase, albume ș.a.

În scopul regăsirii cu ușurință a informațiilor, întregul fond de carte a fost prelucrat și structurat tematic sub îndrumarea fondatorului și, de asemenea, la Viena (între 1796-1819) a fost tipărit *Catalogul bibliotecii* în 4 volume. În volumul al doilea este publicat regulamentul de funcționare al bibliotecii.

În 1763 fondatorul bibliotecii se întoarce în Transilvania unde își continuă activitatea: dezvoltă o rețea de procurare a cărților. Într-o perioadă extrem de scurtă de timp (doar câteva săptămîni), reușește să aducă acasă, în castelul din Dumbrăvioara, cărți cu ajutorul elevilor care studiau în străinătate.

În anul 1797, Cancelaria federală de la Viena este forțată să renunțe, Teleki pune pe căruțe colecția de cărți prețuită ca și o comoară, și o trimite la Târgu Mureș.

În luna aprilie a anului 1799 el însuși notează pe planul clădirii data de începere a lucrărilor. În toamna anului 1802 are loc finalizarea lucrărilor iar Teleki supraveghează

personal aranjarea cărților.

Testamentul lui Sámuel Teleki și documentul suplimentar din 1881 stabilește clar cum trebuie să fie dezvoltată și mărită biblioteca în continuare, asigurînd în acest scop sprijinul financiar necesar.

În 1864, după moartea fondatorului, a fost făcută o achiziție relativ mare în sumă de 1 800 forinți, a fost achiziționată colecția personală a lui Emil Recsi, alcătuiind aproximativ 800 volume juridice.

Colecția Bolyai provine de la cei doi matematicieni: tată și fiu care au trăit în Tg. Mureș. Ei au completat fondurile bibliotecii prin achiziții și donații. Studenții școlilor protestante din Transilvania erau obligați ca la întoarcerea de la studii, din străinătate, să doneze bibliotecii cărți în valoare de un galben.

După al doilea război mondial, *Biblioteca Teleki* devine o instituție publică, iar în 1955 este unită cu *Biblioteca Mare a Colegiului Reformat* local care număra 80 000 de volume. După încetarea caracterului religios, în memoria celor doi Bolyai, biblioteca primește numele *Biblioteca Bolyai*. Cele două biblioteci au funcționat separat pentru o anumită perioadă de timp, iar din 1962 este numită *Biblioteca Teleki-Bolyai*. Biblioteca continuă activitatea de îmbogățire a fondului de carte prin achiziții și donații, deservind anual aproximativ 250-300 de cititori, fiind vizitată de mii de turiști din țară și străinătate.

